

1987

Available online at <http://sbe.gantep.edu.tr>

University of Gaziantep Journal of Social Sciences
..(..):..... (200..)

University of
Gaziantep
Journal of
Social Sciences

Kilis Mevlevihane and Foundation

Yusuf Küçükdağ

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümü Konya

Abstract. Kilis was a city in Southeastern Anatolia which the Ottoman State attached importance to. In the 16 th and 17 th centuries, the Ottoman State organized Mevlevîlik (Mevlevi teachings and practices) in the city concerned in order to prevent Şah İsmail's policy toward the expansion to Mediterranean. Mevlevîhâne (The lodges used by Mevlevi dervishes) in Kilis was built by encouragements of the Ottomans. Kilis Mevlevîhânesi (The lodge used by Mevlevi dervishes in Kilis) was probably built in the years 1541-1542 by Canbolad Bey (the ruler Canbolad). Canbolad Bey was educated in the Ottoman Palace and was appointed to Kilis as a governor. During his governorship, he had Kilis Mevlevîhâne built in parallel to the policy of Southeastern Anatolia of the State. Kilis Mevlevîhâne which has had only semâhâne (a building were Mevlevi dervishes perform the 'sema') today, formerly used to have all of the necessary units as in the other great Mevlevihanen.

Keywords: Kilis Mevlevihanesi, Canbolad Bey, Kilis, Mevlevihane.

Kilis Mevlevîhânesi ve Vakıflar

Özet. Kilis, Osmanlı Devleti'nin önem verdiği bir Güneydoğu Anadolu kentidir. XVI. ve XVII. yüzyıllarda Şah İsmail'in Akdeniz'e inme politikasına karşı Osmanlı Devleti, bu kentte Mevlevîliği örgütleyerek onun dâilerine yaptırdığı propagandaları önleme yönüne gitmiştir. Kilis Mevlevîhânesi, Osmanlılar'ın teşvikleriyle inşa edilmiştir. Kilis Mevlevîhânesi, Canbolad Bey tarafından muhtemelen 1541-1542 yılında inşa edilmiştir. Canbolad Bey, Osmanlı Sarayı'nda eğitim almış ve Kilis'e vali olarak atanmıştır. Valiliği sırasında, Osmanlı Devleti'nin Güneydoğu Anadolu siyaseti çerçevesinde Kilis Mevlevîhânesi'ni yaptırmıştır. Günümüzde sadece semâhânesi bulunan Kilis Mevlevîhânesi'nin diğer büyük Mevlevîhâneler gibi gerekli tüm üniteleri mevcut idi.

Anahtar kelimeler: Kilis Mevlevîhânesi, Canbolad Bey, Kilis, Mevlevîhâne.

GİRİŞ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, stratejik önemi haiz bir konumda olup, bu nedenle Türkler, daha 1071 Malazgirt Zaferi'nden önce bölgeye yerleşmeye başlamışlardır. Bir süre Memlûkler'in idaresinde kalan Kilis çevresini 1516'da sınırları içine alan Osmanlı Devleti, buralarda yeniden idarî yapılanmaya gitmiştir. Bu çerçevede, Arap topraklarını da içine alacak şekilde Arap ve Acem Kazaskerliği adıyla üçüncü bir kazaskerlik kurulmuştur. Amaç, bölgeyi Osmanlı Devleti'ne sağlıklı bir şekilde bağlamaktır (Küçükdağ, 1994:23).

Bu çalışma ile Kilis'te Mevlevîliğin Osmanlı dönemindeki siyasî ve sosyal etkilerine kısaca yer verdikten sonra bu kentte kurulan Mevlevîhânenin fizikî yapısı ile bunun işleyiş şekli incelenecektir.

I) KİLİS'TE MEVLEVİLİĞİN KURULMASI

Ünlü Türk düşünürü Mevlânâ Celâleddin-i Rumî (1207-1273)'nin fikirleri üzerine kurulan Mevlevî Tarikatı'nın (Gölpınarlı, 1983:247) tekkelerine Mevlevîhâne denirdi. Mevlevîhâneler, genelde büyük yollar üzerinde, ticaret hayatı canlı kentlerde bina edilmişlerdir.

Mevlevîlerin Güneydoğu'da örgütlenmeleri, 1517'de Suriye ve Mısır'ın Osmanlı egemenliğine girmesinden sonra gündeme gelmiştir. Bu tarihten kısa bir süre sonra muhtemelen 1541-1542 yılında Kilis Mevlevîhânesi, bundan bir sene sonra Halep Mevlevîhânesi, 1638'de de Antep Mevlevîhânesi inşa edilmiştir.

II) KİLİS MEVLEVÎHÂNESİ

Aşağıda değinileceği üzere, Kilis'te sancakbeyliği yapan Canbolad Bey tarafından Kilis'te yaptırılan Mevlevîhâne ile bunun bitişiğinde inşa edilen cami, medrese ve türbeden meydana gelen külliye, âdetâ birbirini tamamlayan bir manzûme oluşturmaktadır. Yapım tarihi daha eski olan Mevlevîhâne'nin varlığı, çevresinde bir külliyenin inşasına alt yapı oluşturmuştur. Bu yapılanma biçimi ilk değildir. Osmanlı dönemi Mevlevîhanelerinin bir câzibe merkezi olması, sonradan çevresine başka dinî ve sosyal yapıların yapılmasına neden olmuştur. Mevlevîhânelerin merkezi olan Konya Mevlânâ Dergâhı'nın batısında Kanunî Sultan Süleyman 1555'te Konya'nın en büyük camilerinden Süleymaniye (Selimiye)'yi inşa ettirmiştir. II. Selim ise bu caminin kuzeyine büyük bir imaret yaptırmış; dışarıdan Konya'ya gelen yolcuların Dergâhın yakınında misafir olarak kalmalarını sağlamıştır (Küçükdağ, 1997). Aşağıda çalışma konumuz olan Mevlevîhâne incelenecektir.

A) Bânisi ve İnşa Tarihi

1) Bânisi: Canbolad Bey'in Biyografisi

Kilis Mevlevîhânesi'nin bânisi olarak belgelerde Canbolad Bey'in adı çok sık geçmektedir. Bu nedenle aşağıda Canbolad Bey'in biyografisi verilecektir.

Canbolad Bey, Kilis ve Halep taraflarında yerleşmiş bir aileden olup, babasının adı Kasım'dır (Danışmend, III, 1972; Tekindağ, 1963). Dönemin kaynaklarında açık bir bilgi bulunmamakla birlikte Hammer, Canbolad ailesinden gelenlerin Yavuz Sultan Selim'in Suriye'yi fethinden beri Kilis sancağına bey olarak görevlendirildiklerini yazmaktadır (Hammer, VIII, 1333). Kanunî Sultan Süleyman'ın, aşağıda görüleceği üzere özellikle Canbolad Bey'i çocuk yaşta iken İstanbul'a yetiştirmek üzere alıp götürmesi ile daha sonra Kilis'i ocaklık yoluyla ona vermesi, Canbolad ailesiyle Osmanlı padişahları arasında eskiye dayanan bir bağın bulunduğuna işaret etmektedir.

a) İran seferi

Diğer karşılaşma, İkinci İran Seferi sırasında gerçekleşmiş görünmektedir. Bilindiği üzere 1553 kışını Halep'te geçiren Kanunî, buradan Diyarbakır, Erzurum ve Kars yoluyla İran topraklarına girmişti. Bu seferde Rüstem Paşa da padişahın yanında bulunuyordu. Peçevî'ye göre Sultan Süleyman, Halep civarına vardığı sırada Canbolad Bey, kırktan fazla eşkiyayı yakalatıp idam ettirmiş; bu durumu gören padişah hiddetlenerek buna sebep olan kişinin katlini emretmiştir. Rüstem Paşa, bunu yapanın Canbolad Bey olduğunu söyleyerek affını sağlamıştır (Peçevi, I, 1283). 1533'te Kanunî'nin Canbolad Bey'i tanıdığına bakılırsa, Canbolad Bey'in İstanbul'a ilk gidişi, 29 Ocak 1535'tedir.

Canbolad Bey, Osmanlı hânedanına damat olmuş bir sancakbeyi idi. Evliya Çelebi, Canbolad Bey'in I. Ahmed'in kızı, IV. Murad'ın kız kardeşi Fatma Sultan'la evlendiğini, Canboladzâde Hüseyin Bey'in bundan doğduğunu yazmaktadır (Evliya Çelebi, V, 2001). Canbolad Bey'in İstanbul'da kendi adıyla anılan bir sarayı vardı (Ayvansarayî, 1985). Evliya Çelebi, İstanbul'da bir de Canboladzâde Hüseyin Paşa Sarayı'nın bulunduğunu kaydetmektedir (Evliya Çelebi, I, 1314). Şu halde Canbolad Bey'in eşi Fatma Sultan, evlendikten sonra

Canbolad Bey'le birlikte Kilis'e gitmeyip İstanbul'da kalmıştır. Ancak bu evliliğin ne zaman gerçekleştiği şimdilik tespit edilememiştir.

b) Kıbrıs'a sürülmesi

Canbolad Bey'in merkezle ilişkileri, II. Selim zamanında da sürdü. Kıbrıs'ın fethine bizzat katılarak önemli görevler ifa etti. Canbolad Bey, sancağından topladığı askerleri, Halep Beylerbeyisi'nin bayrağı altında Payas İskelesi'nden Kıbrıs'a geçirdi. Şehrizol'dan mazûl Muzaffer Paşa ve Halep Beylerbeyi Derviş Paşa ile birlikte Lefkoşa Kalesi'ni batıdan kuşattı (Selânikî,1989). Siperler kazdırarak uygun yerlere kale topları yerleştirdi. Lefkoşa Kalesi'ne ilk Türk taarruzu 25 Ağustos 1570'de oldu. Canbolad Bey'in de bulunduğu cepheden kale, toplarla döğülmeye başlandı (Pîrî Efendi, 1977). Lefkoşa'ya gerçekleştirilen üç taarruz sonucu kaledekiler teslim olmak zorunda kaldılar. Başkomutan Lala Mustafa Paşa, 15 Eylül 1570 günü Lefkoşa şehrine törenle girdi (Komisyon, 1986).

2) İnşa Tarihi

Mevlevîhâne'nin inşa tarihini gösteren bir kitâbeye şimdilik rastlanmamıştır. İbrahim Hakkı Konyalı, Semâhânenin kapısı üzerindeki Arapça sülüs yazıyı inşa kitâbesi olarak değerlendirmiş; buna göre Mevlevîhâne'nin H 932 (1525)'de yaptırıldığını ileri sürmüştür (Konyalı, 1968). Abdülkadir Dündar, bu kitâbeyi ciddi bir biçimde incelemiş, bunun inşa kitâbesi olmayıp H 1312 (1894)'te gerçekleştirilen onarım kitâbesi olduğunu ortaya koymuştur (Dündar, 1999). Dikkatle incelendiğinde, Dündar'ın tespitlerinin, daha sonra değinileceği üzere, tamirat belgelerindeki bilgilerle örtüştüğü görülmektedir. Konyalı, okuyamadığı yerleri yorumla zorlayarak tarihi çarpıtmış; maalesef birçok araştırmacı onun söylediklerini esas alarak eserin yapım tarihini yanlışlıkla H 932 (1525) olarak vermiştir (Tanrıkorur, II, 2000; Tuncer, 1996).

B) Mimarisi

Mevlevîhânelerde, semâhânenin dışında mescit, şeyhin veya bânisinin türbesi ve hâmûşan yani kabristan, kütüphâne, derviş hücreleri, matbah bölümü ile avlunun bulunması bir gelenektir (Gölpınarlı, 1983). Kilis Mevlevîhânesi de Osmanlı döneminde, bir Mevlevîhâne bulunması gereken ünitelerin tamamının mevcut bulunduğu bir manzûme olmalıdır. Nitekim Evliya Çelebi'nin Kilis'te "Âsitâne-i Hazret-i Mevlânâ... dört tarafı gül-gülistân ile müzeyyen ve havuz ve şadırvan, selsebiller ile pîrâste bir Mevlevîhânedir. Mevlevîhâne kapısı dibinde Hoca Dur'un... Kabri"nin bulunduğuna işaret etmesi de bunu göstermektedir. "Âstâne", dergâh, büyük tekke anlamlarına geldiğine göre, tartışmasız, Kilis Mevlevîhânesi'nde yukarıda zikredilen bölümlerin hemen tamamı bulunuyordu. Nitekim Konyalı, semâhânenin güneyinde açık bir türbe ile çevresinde oluşmuş bir hâmûşânın, 153 kişinin namaz kılacağı büyüklükte bir mescidin, semâhânenin hemen önünde yer alan havuzlu ve fiskiyeli bahçenin kuzeyinde, kapıları bahçe yönüne açılan tonozlu derviş hücrelerinin, doğusunda altı dükkân, üstü bir sofa ve iki odayı havi bir şeyh dairesinin bulunduğunu yazmaktadır (Konyalı, 1968). Onun bu tespitlerini eldeki belgeler doğrulamaktadır. Cumhuriyet Meydanı açılırken yıktırıldıkları anlaşılan bu ünitelerin mimarî durumları hakkında şimdilik net bir bilgi bulunmamaktadır. Aşağıda eldeki imkânlar dahilinde Kilis Mevlevîhânesi manzûmesi ortaya konmaya çalışılacaktır.

1) Semâhane

Kilis Mevlevîhânesi'nin hâlen ayakta bulunan en eski kısmı semâhâne olup, Memlûk ve Osmanlı mimarîsinin sentezi durumundadır. Daha sonra inşa edilen Halep ve Antep Mevlevîhânelerine plân şeması ile cephe ve mihrap detayları yönünden etki etmiş olmasından dolayı Güneydoğu Anadolu'daki Mevlevîhâne mimarîsine örnek teşkil ettiği söylenebilir (Tanrıkorur, II, 2000). Mevlevîhâne kesme beyaz ve sarımtırak taştan yapıldığı için halk tarafından "Ak Tekke" olarak da isimlendirilmiştir.

Semâhâne, 10,7x10,7m. ölçüsünde kare plânlı, merkezi kubbeli bir yapıdır. Girişi batı cephesindedir. Semâhanenin duvarlarında 24, kubbe kasnağında ise 12 pencere yer almakta olup, bu sâyede aydınlık bir mekân ortaya çıkmıştır (Dündar, 1999; Tanrıkorur, II, 2000; Tuncer, 1996).

2) Mescit

Yukarıda değinildiği üzere mescit bölümünün manzûmeninin neresinde yer aldığı ve mimarî durumunun nasıl olduğuna dair şimdilik bilgiye rastlanmamıştır. Konyalı'nın kaynak göstermeden verdiği bilgiler dışında XIX. yüzyılın başlarında bile bir mescidin mevcudiyeti ile kullanılır durumda olduğu, belgelerde "Mevlevîhâne Mescidi" ve "Mevlevîhâne Tekyesi Mescidi" olarak geçmesiyle buraya imam atamalarının yapılmasından anlaşılmaktadır (VAD, no: 1138; no: 1116; no 1104; no: 552). Mevlevîhânenin mescit bölümünün onarımına dair bilgiler de bulunmaktadır. 19 Kânûn-ı Sûnî 1327 (1912) tarihli bir tamirat keşfine göre mescit, kubbeli idi. Mescidin kötü durumda olan kuzey duvarı ile "kubbe sakfı"nın yıkılarak onarılması gerekiyordu. Bunun için dokuzbinaltıyüzyirmüç kuruş on paraya ihtiyaç bulunuyordu (Konya Mevlânâ Dergâhı Arşivi, 90/2,3). Onarımın kısa sürede tamamlandığı, 13 Kânûn-ı Evvel 1329 (1913) tarihli yazışmadan anlaşılmaktadır (Konya Mevlânâ Dergâhı Arşivi, 90/10).

III) KİLİS MEVLEVÎHANESİ VAKFİYELERİ VE VAKIFLARI

Kamu kurumu olarak kabul edilen tekke ve zâviyelerin hizmet binalarının ayakta kalmaları, bir şeyh başkanlığında dervişlerin faaliyetlerini, ekonomik sıkıntı çekmeden sürdürmeleri için tahsis edilen vakıfların önemi büyüktü. Bu nedene Mevlevîliğin daha kuruluş aşaması kabul edilen Mevlânâ Celâleddin-i Rumî'nin sağlığından itibaren Mevlevî tekkeleri ile dervişlere, sultanlar başta olmak üzere devlet adamları ve zenginler vakıflar tahsis etmişlerdir (Gölpınarlı, 1983). Mevlevîhânelere teveccüh, Osmanlı döneminde de devam etmiş; devlet adamları Mevlevîhânelere inşa ettirdiğinden başka, buralara vakıflar tahsis etmişlerdir. Kilis Mevlevîhânesi'ni de aynı şekilde bir sancakbeyi olan Canbolad Bey yaptırarak bu kasaba ve çevresinde Mevlevîler'in etkin olmasını sağlamıştır. Ancak Canbolad Bey, bina ettirdiği Kilis Mevlevîhânesi için nedense vakıf kurma yönüne gitmemiştir. Oysa Mevlevîhânenin yakınına yaptırdığı külliye için vakıf tesis edip vakfiye düzenlettiği görülmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, Kilis Mevlevîhânesi, başlangıçta halkın îaneleriyle ayakta kalıyordu. Bu durum, Mevlevîhâne'yi zaman zaman onartanların bulunması ile aşağıda inceleneceği üzere, XIX. yüzyıldan itibaren bazı hayır sahiplerinin burayla ilgili vakıflar kurup vakfiyeler düzenlemelerinden anlaşılmaktadır.

A) Vakfiyeler

a) Seyyid Şeyh Mehmed Emin Dede Vakfiyesi

Kilis Mevlevîhânesi'nin tespit edilebilen en eski vakfiyesi, 5 C. evvel 1264 (9 Nisan 1848) tarihlidir. Vakfiye, Konya Mevlânâ Dergâhı Arşivi, 54/10'da kayıtlıdır. Başındaki tasdik bölümü, besmele ve şahitler dışında 43 satırdır. Vakfî kurup Arapça olarak tescil ettiren el-Hâc Yusuf el-Buşî oğlu Sâdât'tan es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Emin Dede'dir. Hayatına dair vakfiyede verilenler dışında bilgi bulunmayan bu zât, 1848 yılında Kilis Mevlevîhânesi'nde şeyhlik yapıyordu.

b) Seyyid Ahmed Sabuhî Dede Vakfiyeleri

23 Safer 1319 (11 Temmuz 1899) Tarihli Vakfiye:

Seyyid Şeyh Mehmed Emin Dede'den sonra Kilis Mevlevîhânesi'ne ait ikinci vakfiye, 23 Safer 1319 (11 Temmuz 1899) tarihli olup, Kilis Mevlevîhânesi'nde şeyh olan Ahmed Efendi oğlu es-Seyyid Ahmed Sabuhî Dede Efendi'ye aittir. Türkçe olarak düzenlenen vakfiye, Konya Mevlânâ Dergâhı Arşivi'nde, no: 54/10'da bulunmaktadır. Vakfiye, ayrıca günümüz Türk

harfleri ile Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde, 1759 nolu defterin 254-256. sayfalarına kaydedilmiş olarak bulunmaktadır.

c) 16 R. âhir 1328 (25 Haziran 1910) Tarihli Vakfiye:

Seyyid Ahmed Sabuhî Dede'nin düzenlediği bir diğer vakfiyenin tarihi 16 R. âhir 1328 (25 Haziran 1910)'dir. Bu vakfiye, Konya Mevlânâ Dergâhı Arşivi, 54/10'da kayıtlıdır. Osmanlı harfleriyle Türkçe olarak düzenlenen vakfiye, 16 satırdan meydana gelmektedir.

B) Vakıflar

Kilis Mevlevîhânesi'nin biri Seyyid Şeyh Mehmed Emin Dede'nin; diğeri iki adet Seyyid Ahmed Sabuhî Dede'nin olmak üzere üç adet vakfiyesi vardır. Aşağıda bu vakfiyelerde geçen vakıflar ortaya konacaktır.

Kilis Mevlevîhânesi'nin bir de vakfiyesi bulunmayan bazı hayır sahiplerinin vakıfları belgelerde geçmektedir. Bunların vakıfları da imkânlar ölçüsünde belirlenmeye çalışılacaktır.

C) Görevlileri Ve Vakıf Gelirlerini Harcama Durumu

Vakfî kuran kişi, ilgili kurumda ve vakıfta çalışacak personelle bunların alacakları ücretleri, vakıf adına yapılacak harcamaları belirler ve bunu tek tek vakfiyeye yazardı. Onun koyduğu bu kriterler, ölümünden sonra da vakfiyedeki şartlar çerçevesinde uygulanırdı. Aşağıda Kilis Mevlevîhânesi'nin vakfiyelerinde zikredilen görevlilerle vakıf gelirlerini harcama şekli incelenecektir. Ayrıca vakfiyesi bulunmayan vakıfların görevlileri de belgeler çerçevesinde burada ortaya konmaya çalışılacaktır.

1) Görevliler

a) Seyyid Şeyh Mehmed Emin Dede Vakıf Görevlileri

Seyyid Şeyh Mehmed Emin Dede, vakfiyesinde sadece müteveli tâyiniyle ilgili şartları koymuş, müteveli dışında personele yer vermemiştir. Buna göre sağlığında kendisi müteveli olacak, onun ölümünden sonra eşi Nefise Hanım bu görevi üzerine alacaktır. Onun ölümünden sonra ise Kilis Mevlevîhânesi'nde şeyhlik yapanlar tevliyet işini yürüteceklerdir. Kilis Mevlevîhânesi'nin yıkılıp çalışmaz duruma gelmesi halinde Konya Mevlânâ Dergâhı'nda postnişin olanlar mütevellilik yapacaklardır. Bu tekkeler harp olup Mevlevîler'den hiçbir kimse kalmazsa, Halep Kadısı müteveli olarak vakfın işlerini görecektir. Vâkıf, nedense müteveli olacakların alacağı ücreti vakfiyede belirtmemiştir.

b) Seyyid Ahmed Sabuhî Dede Vakıf Görevlileri

Müteveli

Vakıf işlerini vâkıfın vakfiyede belirlediği şartlar ile hukuki kurallar çerçevesinde idare eden görevliye müteveli denirdi (Pakalın, II, 1993).

Seyid Ahmed Sabuhî Dede, 23 Safer 1317 (11 Temmuz 1899) tarihli vakfiyesinin tescil işlerini yaptırmak için Mustafa Ağa oğlu Emin Çelebi-zâde Abdünnaâfi Efendi'yi müteveli tâyin etmiştir.

Şeyh

Tekkelerde oturan dervişlerin başında bulunup, onları sevk ve idare eden kişiye şeyh denirdi (Pakalın, III, 1993).

c) Ali Paşa Vakıf Görevlileri

Ali Paşa'nın vakfiyesi tespit edilemediğinden vakfın Kilis Mevlevîhânesi'ndeki görevlileri tam olarak belirlenememiştir. Belgelerde, şimdilik bu vakfın gelirinden ücret alan iki cüzhân ile bir müteveli tespit edilmiştir (VAD, no: 1116; no: 1091).

d) Murtaza Ağa Vakıf Görevlileri

Murtaza Ağa'nın vakfiyesi de belirlenemediği için Kilis Mevlevîhânesi'nde onun kurduğu vakıftan ücret alan görevlilerin durumu tam olarak tespit edilememiştir. Bir Hurufât Defteri'ndeki kayda göre, "Kilis'te Murtaza Ağa vakfından Tekye'de kırâ'at olunmak üzere iki akçe ile cüzhân"lık yapan Hüseyin vefat etmiş, yerine Mehmed adlı şahıs, R. âhir 1126 (Nisan 1714)'da beratla atanmıştır (VAD, no: 1116). Şu halde Kilis Mevlevîhânesi'nde, Murtaza Ağa vakfından bir cüzhan ücret almaktadır.

e) Vakfı Belli Olmayan Görevliler

Kilis Mevlevîhanesi'nde bazı görevlilerin hangi vakıftan ücret aldıklarına belgelerde yer verilmemiştir. Bunlar aşağıda kısaca zikredilecektir.

Kâtip

Vakfın gelir gider hesabını tutan görevliye kâtip-i vakıf denirdi. Kilis Mevlevîhânesi vakfının kâtibi bulunmadığı, vakıf için bir kâtibin gerekli olduğu merkeze bildirilerek Muharrem 1136 (Ekim 1723)'da iki akçe gündelikle Şeyh Mehmed'in kâtip olarak atanması sağlanmıştır (VAD, no: 1119).

Câbi

Tahsildâr anlamına gelen câbi, vakıf gelirlerini kiracılardan toplayan görevli idi. Bunlar tahsil ettiklerini deftere kaydedip vakfın mütevellisine verirlerdi (Pakalın, I, 1993). Muharrem 1136 (Ekim 1723)'da Kilis Mevlevîhânesi vakfına kâtiple birlikte bir de câbi atanmıştır (VAD, no: 1119).

Cuma Şeyhi

Cuma günü Arapça okunan hutbeyi namazdan sonra, bu lisanı bilmeyen ve hatibin okuduğu hutbeyi anlamayan cemaate açıklayan görevliye cuma şeyhi denirdi ki bunlar, kürsü şeyhi olarak da literatüre geçmiştir (Pakalın, I, 1993).

2) Vakıf Gelirlerini Harcama Şekli

Her vakıf kurucusu, vakfında gelirin harcama şeklini belirler, bu durumu düzenlediği vakfiyede zikrederdi. Kilis Mevlevîhânesi'ne vakıf tahsis edenler de vakıf gayri menkullerinden elde edilecek gelirin nerelere, ne kadar verileceğini vakfiyelerinde belirtmişlerdir. Aşağıda Kilis Mevlevîhânesi vakıflarından elde edilen gelirin dağılım şekli ayrı ayrı verilecektir.

1. Seyyid Şeyh Mehmed Emin Dede Vakfında

Seyyid Şeyh Mehmed Emin Dede, Kilis Mevlevîhânesi'ne vakfettiği Halep'teki dükkânların icâr gelirini sağlığında kendisi, vefatından sonra ise, eşi Mehmed Yasin kızı Nefise alıp ihtiyaçlarına harcama yetkisine sahip olacaktır. Nefise Hanım'ın ölümünden sonra, adı geçen dükkânların icâr gelirleri, Kilis Mevlevîhânesi'nde ikamet eden Mevlevî dervişlerinin ihtiyaçlarıyla yemeklerine harcanacaktır. Kilis Mevlevîhânesi şayet yıkılıp işlevini kaybederse, Konya Mevlânâ Dergâhı'ndaki dervişlerin ihtiyaçları için sarf edilecektir (Konya Mevlâna Dergâhı Arşivi, no: 54/10).

2. Seyyid Ahmed Sabuhî Dede Vakfında

Seyyid Ahmed Sabuhî Dede, kurduğu vakfa ait dükkân ve evlerin icârlarının nereye, nasıl harcanacağını vakfiyede zikretmiş; görevlilere verilecek maaşları rakam olarak tek tek vermiştir. Kilis Mevlevîhânesi'nde görev yapacak mütevellî, hâfız-ı kütüb, türbedâr, imam ve meydancıya, vakfın gelirlerinden, Mevlevîhânenin onarımı yaptırıldıktan sonra artan paradan aylık olarak verilecektir.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), *Mühimme*, no. 1, s.199; no. 2, s.20, 51; no. 3, Hüküm 377, 378, 379, 772; no. 4, s.7, 22, 26.

Bostancı, K. (2001). İsmayil Hakki'nin Bir Konferansı: Avrupa Bizi Nasıl Tanıyor?. *Türk Kültürü*, 39(463):651-653.

Konya Mevlânâ Dergâhı Arşivi, no. 54/10. no. 90/1, 2, 3, 4, 5, 7, 10.

- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyud-ı Kadîme Arşivi, no. 171, s.4.
Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defteri (VAD), no. 512, s. 626-627.
- Dündar, A. (1999). *Kilis'teki Osmanlı Devri Mimari Eserleri*, Kültür Bakanlığı Yayını, (Ankara), 1999, s.318-326.
- Çelebi, E. (2001). *Seyahâtname*. Yapı ve Kredi Bankası Yayını, İstanbul, s.132, 310.
- Huart, C.I. (1967). "İdris Bitlisi", *İslâm Ansiklopedisi*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını, V/II., İstanbul, 1967, s. 936.
- , (1997). *Konya ve Çevresinde Sultan II. Selim'in Vakıf Eserleri ve Vakfiyeleri*, Selçuk Üniversitesi Araştırma Fonu Proesi, Konya, s. 104-139.
- , (1999). Osmanlı Devleti'nin Şah İsmail'in Anadolu'yu Şiileştirme Çalışmalarını Engellemeye Yönelik Önlemleri. *Osmanlı I. Yeni Türkiye* Yayını, Ankara, ss. 269-288.
- Tanrıkorur, B., "*Türkiye Mevlevihânelerinin Mimari Özellikleri*", II., (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı), (Konya), 2000, s. 117-127.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1983). *Osmanlı Tarihi*, II. Ankara, s. 352, 360.